

Erindringer skrevet af Hans Peder Christensen, Købmagergade 27, Gylling - tidligere gårejer, minkavler og fabrikant på Havnsgaard, Lerdrupskov, pr. Gylling.

Hans skrev disse erindringer fredag den 13/3 1998, medens Iris, hans kone, lå på sygehuset i Odder. Hun døde kort tid efter.

Barndom

Når jeg har givet mig i kast med at nedfælde nogle af mine erindringer helt fra barndommen, er det ikke, fordi jeg føler, at jeg har udrettet noget særligt. Jeg har ikke været medlem af en masse bestyrelser og kommissioner og således gjort en masse for samfundet; men det skyldes, at der netop i den tid, jeg har levet, vel nok på det tekniske område er sket mere end i mange generationer forud. Derfor mener jeg, at det måske kan have interesse for mine efterkommere at læse dette - også fordi mine børn har opfordret mig til det.

Filosofien om hvorvidt alle disse fremskridt har gjort menneskene lykkeligere, skal jeg undlade, da mange andre, som er bedre til det, har prøvet derpå. Alle de tekniske fremskridt, der er gjort i min tid, var jo betinget af den billige energi, som blev tilført Vesten, men nu synes dette kapitel af historien at være slut.

Det meste af det jeg ved fra mine yngste år skyldes optegnelser, som min far har gjort.

Mellem 0 og 1 år gammel

Jeg ved ikke rigtig, om der i hjernen er bevaret impulser fra dette tidsrum, men jeg synes at huske, når min mor tog mig af sengen. Så anbragte hun sig på en stol med mig henne ved kakkelovnen iført et stort, hvidt forklæde, og jeg mindes, hvordan hun kastede mig hurtigt rundt. Jeg mener, det var mit svøb, som alle små børn dengang var iført, hun derved enten viklede af eller på.

Jeg kan også beskrive kakkelovnen, der var en firkantet jernindretning på fire ben, der skulle pudses med "Zebra Ovnsværte." Nederst var askeskuffen, der skulle tømmes hver morgen. Der tændtes op med et stykke avis, ovenpå hvilket der var anbragt en dyng kvas, og når der var god ild, blev der lagt træ ovenpå, som der fyredes med, til rummet var godt opvarmet. Senere blev der lagt tørv i. De var velegnede til at ligge og gløde og på den måde holde varmen ved lige. Ovenover ildstedet var der et rum med aftagelige jernringe, hvor der kunne stå en kedel eller en mindre gryde, og ovenover var igen et lille rum, hvor der kunne stå f.eks. en kaffekande, der skulle holdes varm. Foran begge rum var der forniklede jernlåger. Øverst oppe var anbragt en jernskål, der mest var til pyrd, men også kunne bruges til isætning af tørrede blomster.

Da mine forældre blev sent gift, og mor var 40 år, inden jeg ankom som den første og også den eneste, kom mor ud på "Fødselsstiftelsen" i Århus, da tiden nærmede sig, og jeg blev født der den 19/2 1920.

Om det var på grund af alderen, ved jeg ikke, men hun gav ikke en dråbe mælk. Det vidste man dog råd for derinde, for jeg blev, så længe jeg var der, anbragt hos de mødre, der havde overflod af mælk.

Da jeg var kommet til verden, og min mor så mig for første gang, græd hun ynkeligt, da det viste sig, at jeg var lodden over hele kroppen ligesom en abe, men de trøstede på "Fødselsstiftelsen" med, at sådan var der flere, der blev født; men det gik bort i løbet af kort tid, hvilket også var tilfældet.

Efter passende ophold på "Fødselsstiftelsen" blev jeg kørt med jernbane fra Århus til Ørting, hvortil der dengang gik jernbane, og fra Ørting blev jeg kørt i lejet, lukket Charabanc (åben vogn med to bænke langs siderne) med heste for til Havnsgaard - mit barndomshjem.

Da jeg jo skulle have mælk på anden vis end fra min moder, fik vi en blakket ko tuberkulinprøvet, hvilket ikke var almindeligt dengang. Jeg fik således mælk fra denne ko; men det blev først serveret efter, at det var blevet pasteuriseret i et særligt apparat, hvori der kunne stå 6 flasker, som blev sat over ilden i komfuret og bragt i nærheden af kogepunktet.

Min mor kom ind på "Fødselsstiftelsen" den 28/1 1920, og den 19/2 blev jeg født kl. 17.00 om eftermiddagen. Den 18/4 blev jeg døbt og min faster Mines mand, Morten Simonsen, og morbror Georg Hansen, Fillerup, stod faddere.

Mit ophold på "Fødselsstiftelsen" kostede 128 kr.

Min barnevogn, der var forsynet med et par kæmpestore hjul, kostede 134 kr., og kogeapparatet 50,00 kr.

En god hjælp til at klare økonomien for mine forældre var, at far blev erklæret for fredsinvalid, fordi han ved gymnastik som soldat tog varig skade på det ene knæ. De skulle springe hurtigt over en træhest, men han, der kom lige før far, faldt, og idet far faldt ovenpå, kom den næste og landede oven på fars knæ og brækkede det bagover. Det blev aldrig helet. Han kom efter uheldet på militærhospital, men måtte hurtigt udskrives, da kosten med vilje var så dårlig, at de ikke kunne klare sig med den og derfor hurtigt måtte hjemsendes. Han blev så erklæret for militær uduelig. Soldaterne dengang skulle holde sig selv ved kost, og dertil fik de 50 øre om dagen. Det kunne slå til til brød, og var der penge tilovers, kunne der blive til lidt sennep at komme på brødet, andet pålæg var der ikke råd til.

Det beløb, far modtog om måneden, var på 27,80 kr. Det lyder ikke af så meget, men det var dengang nok til at holde tjenestepige for, og hun skulle jo selvfølgelig hjælpe med at malke kørerne to gange om dagen foruden at hjælpe om sommeren med at luge roer og hjælpe i høsten samt igen om efteråret med at tage roerne op, hvilket foregik med håndkraft. Hun skulle ligeledes hjælpe om vinteren, når vi tærskede.

Hvornår vi kunne tærske afhang helt af vinden, da vi ikke havde anden trækraft end en vindmølle; men det var en ustabil trækraft, især hvis vinden kom ovre fra skovene. Så kunne tærskemaskinen et øjeblik stå næsten stille før det næste at rende så stærkt, at den næsten littede fra gulvet. Når det ikke i længere tid havde blæst, og det så blæste op om natten, og vi manglede korn, kunne det ske, at far kaldte om natten, og så måtte vi op og tærske midt om natten. Det var ikke hvert år, vi fik tærsket op, hvis der havde været for vindstille.

En stor del af hveden tærskede far og karlen med plejl, da det skulle anvendes til tagdækning på udbygningerne. Når så kernerne var banket af strået, blev avnerne blæst fra i en rensemaskine, der blev trukket med håndsving.

Mellem 1 og 2 år gammel

Året 1921 begyndte med en mild vinter og et usædvanligt tidligt forår. Efter fars optegnelser kom han allerede den 10/4 hjem fra skoven med udsprungne bøgegrene, hvilket han ikke senere oplevede. I maj måned dette år byggede mine forældre kvisten på stuehuset med altan. Det kostede i alt 1500 kr.

Den 4/7 var mor og far i Odder for at få mig fotograferet. Det var ikke første gang, jeg blev fotograferet, da far havde taget flere billeder af mig med et apparat, han havde købt den 5/9 1917 for 25 kr.

Den 6/10 var en begivenhedsrig dag, da der landede en flyvemaskine på Gyllingnæs - en åben kasse, hvis fører tilbød, hvem der havde mod og interesse, en tur ind over Gylling for 25 kr., og der var min far med. Min mor stod med mig på armen ude på stuehusets altan og så måbende til.

Fire dage senere var mor og far til rejsegilde på Bendixminde (gården ved siden af Havnsgaard), hvor min morbror H. C. Hansen byggede nyt stuehus og derefter indrettede det gamle til svinestald.

Den 25/5 var mine forældre til fest i Fillerup, da tvillingerne Axel og Erik blev døbt.

Det første, jeg syntes, jeg virkelig husker, og som jeg kunne mærke optog min far meget, men næppe selv rigtig forstod, var en dag vi gik med hinanden i hånden ude i haven, og han begyndte at fortælle om en vogn, vi skulle have, der kørte uden heste. Den 21/6 1922 købte far Fordbilen gennem en urmager Sørensen i Gylling. Denne havde selv en gammel Brenneburg med gearstang og bremse siddende uden på vognen. Han lærte far at køre i denne, men Fordvognen lignede slet ikke Brenneburgen, idet Forden havde pedalgear med gearbånd i stedet for gearkasse, og den skulle startes ved hjælp af et håndsving. Senere blev selvstarteren opfundet, og den blev forsynet med en sådan.

I begyndelsen turde far ikke vove sig ud på vejen med den, men nøjedes med at starte den og køre lidt frem og tilbage ude i laden, men efter nogen øvelse gik det jo så ud ad de hullede grusveje. Allerede den 18/12 kørte han for mejeribestyrelsen til møde i Horsens og deltog i fællesspisningen samt fik 20 kr. til benzinen, der jo dengang ikke var så dyr. Jeg kan huske, at nafta (russisk benzin) kostede 28 øre pr. liter og B.P. benzin kostede 31 øre pr. liter. I begyndelsen fik far benzinen i dunke henne hos sin broder, der var købmand i Rørth, da der var langt til den nærmeste benzintank. Som vognen var i 1922, var den kun forsynet med en flagrende kaleche, der kunne slås ned, men den 2/7 1928 var far i Randers for at få en såkaldt "Karandar Top" sat på vognen, så den nu var lukket. Det kostede 500 kr.

Det at far købte bil, før ret mange andre havde bil, skyldtes dels hans interesse for alt nyt, der kom frem, men det har også en forhistorie.

Den 7/5 1917 købte far en fin ponyvogn hos en vognbygger Henriksen i Odder for 550 kr., men det var jo et koldt køretøj om vinteren, så et halvt års tid før vi fik bilen, havde far købt en fodpose foret med fåreuld. Det resulterede i, at hestene blev bange for nyanskaffelsen og løb løbsk med mor og far. De endte i grøften, og mor blev så forslået, at hun tilbragte flere dage i sengen. Far slap med et par brækkede sideben, og jeg mener at kunne huske, hvordan han stavrede afsted med en fejekost under hver armhule til støtte.

Jeg erindrer også, at jeg hjalp far med at bygge garage til bilen. Det var i juli 1922. Den blev bygget til østsiden af maskinhuset, der lå på nordsiden af kommune vejen. Maskinhuset havde far bygget få år forinden af materialer fra sit gamle hjem. Af disse nedbrydelsesmaterialer byggede far ligeledes den vestlige tilbygning til stuehuset. Det blev indrettet til bryggers samt med to værelser til tjenestedreng og tjenestekarl. (Der hvor der senere var saltkammer.)

Min far blev født på et lille jordbrug, der hed: "Lykkens Hus", og som kun havde et tilliggende af 3 - 4 tdr. land. Det lå på den del af Havnsigaards jord, der ligger længst mod syd på venstre side af vejen, og som fører om til Vadegrunden. Denne vej havde før i tiden stor betydning, idet man fra Vadegrunden med hestevogn ved lavvande kunne køre over til Alrø, når man fulgte en række pæle der, som var sat, hvor der var mest farbart. Det var jo før, der blev bygget dæmning til Alrø, så dengang var der en betydelig strøm mellem Amstrup og Alrø og et stykke ind mod Kattegat.

Når det var vinter, var der en livlig trafik over isen til Alrø. En af de to købmænd, som der dengang var på Alrø, blev ved et tilfælde den første bilejer derovre. En af mig ubekendt bilejer var kørt over isen til Alrø, men et kraftigt tøvejr overraskede ham, så han ikke kunne nå hjem over isen med bilen, hvorfor han solgte den til den ene af øens to købmænd, der så kunne køre ud til kunderne med varer, når føret var sådan, at vejene kunne bære. Vi var af og til på Alrø, da min mor havde en fætter derovre, som var smed.

Som nævnt blev min far altså født nede syd for Havnsigaard. Ca. 150 meter syd derfra lå et stort dobbeltdige, der dannede skel mellem Havnsigaards jorder og Gyllingnæs. Nu er diget fjernet. Det gjorde Jens Frederiksen, Hans Frederiksens far, efter at han havde købt 17 tdr. land af Gyllingnæs' jord (Årstal?). Det var Gyllingnæs' daværende ejer, Castenskjold, der solgte en del jord fra Gyllingnæs for at få råd til at skifte sin daværende kone ud med en yngre lærerinde.

Lige på den anden side af diget lå en arbejderbolig til Gyllingnæs, kaldet "Røde Hus", fordi det før i tiden havde været kalket rødt. Medens min far boede tæt derved, var det trods dets lidenhed opdelt, så der boede to familier der, men pladsen var jo trang, og børneflokkene dengang, ikke mindst hos herregårdsarbejdere, meget store, så det endte tit med at konerne blev uenige angående børnene. Når det gik værst til, har far fortalt, så løb de efter hinanden med natpotten og smed indholdet i hovedet på hinanden. Der var mere brug for potten dengang, end der er nu om dage, idet der ikke fandtes nogen form for toilet. Alt foregik omkring huset.

På de fleste gårde fandtes et lille hus et afsides sted, hvori der stod en jerntønde med et bræt over, hvor man kunne forrette sin nødtørst. Toilettepapir, hvis der var noget, var gerne en kasseret telefonbog eller andet papir såsom gamle aviser.

Den 7/7 1922 havde far en broder, Peter Christensen, der som så mange andre Skandinaver rejste til Amerika. Han blev derovre til sine dages ende og havde bl.a. job som farmer på en lejet farm. Adskillige år senere var han en tur hjemme. Da han rejste derover, var han gode venner med en pige, Martine, der tjente hos mine forældre. Hun rejste senere over til ham, men da ville han ikke vide af hende. Han blev senere gift med en danskamerikaner. Under krigen sendte han os en del varer, som var eftertragtede, fordi det ikke var muligt at skaffe dem herhjemme.

Foruden Peter havde far en broder, der hed Jens. Han var i sine yngre år ølkusk og købte senere købmandsforretning i Rørth. Hans kone hed Marie. Far havde to søstre: Maren og Mine. Maren døde vist allerede i 30 års alderen af tuberkulose. Mine blev gift med gartner Morten Simonsen. De havde gartneri i Gylling. Morten døde i 1928 - længe før Mine. Nogle år senere købte far deres hus og jord på betingelse af, at hun måtte blive boende, så længe hun ønskede. Mine blev boende i huset, til hun var 88 år. Hun døde som 89 årig i 1953.

Da jeg købte gården, og Iris og jeg blev gift, flyttede mor og far derind efter at have bygget et stykke til huset, så de kunne være der alle tre. I dag bor Iris og jeg i huset, som ligger på Købmagergade nr. 27.

1923 - 3 år gammel

Den 18/5 var jeg hos læge Didriksen, Gylling, for at blive koppevaccineret.

Den 1/7 var jeg på min første rigtige udflugt, der gik til Himmelbjerget, sammen med mine forældre. De købte dér en fin spadserestok til mig. Der var boder deroppe, hvor invalide lavede husflid.

21/7 var jeg med mine forældre i Sæby. Vi boede hos min kusine Annas far, Tomas, der havde en lille landejendom deroppe, foruden at han fiskede lidt. På sammen tur var vi i Skagen, hvor vi boede på Hotel Cimbria. Vi var ude på Grenen, oppe i fyrtårnet, så Drakmans hus og grav, Krøjers hus, Skagens anlæg, Skagens tilsandede kirke samt elektricitetsværket.

Den 24/7 kørte vi til Viborg for at se Domkirken og Øldragsmuseet. Derefter kørte vi på hjemvejen ud for at se det nyopførte Tangeværk, et stort elektricitetsværk, hvor der var lavet en stor kunstig sø. Vi kørte over Århus og hjem, og hele turen var på 576 km.

Jeg var allerede som helt lille glad for dyr, og det første kæledyr, jeg husker, var en lille foxterrier, der hed Vips, og denne gjaldt forresten den første sammenhængende sætning, mine forældre hørte mig sige nemlig: "Yt (Vips) hoar (hare) havet tar." Denne hund blev senere, til min store sorg, kørt ihjel den 8/6 1925 af Skovgaards daværende ejer Harald Skovgaard, der lige havde fået en Fordvogn.

Et træk, jeg også husker fra den tid, var at jeg lå i sengen med mæslinger og måtte efter den tids skik ikke se lyset i flere dage, og der var mørke forhæng for vinduerne.

Da jeg var på denne alder, vågnede jeg som regel om morgenen, når mor og far stod op, og da mor jo skulle hjælpe med at malke køerne, var hun ked af først at skulle have fyret op i kakkelovnen, hvis det var vinter, og dernæst have mig i tøjet, så det endte tit med, at hun lovede mig et stykke lagkage, hvis jeg ville ligge pænt, til hun igen kom ind. Det syntes far var for galt, så jeg husker, han tit i en arrig tone sagde: "Du føder også den dreng op ved ene lagkage."

Hvis jeg alligevel var med ude i kostalden, endte det ofte med, at jeg faldt i grebningen, og mor derved var nødt til at skulle ind og finde rent tøj frem til mig. Tit gik jeg og legede i afløbsrenden. Når køerne havde tisset og urinen løb, tog jeg et par stumper halmstrå og legede, det var sejlskibe.

1924 - 4 år gammel

En ting, jeg så tydeligt husker, er at vi den 27/4 var i Århus for at se en meget opreklameret udstilling, der hed: "Mennesket." Især husker jeg en mand udført i glas, hvor man kunne se alle organernes placering samt i forskellige farver se, hvordan blod- og nervebaner gik. Desuden kunne man, ved at slå på ham forskellige steder, se ved belysning hvilke nervebaner, der kom i funktion.

Den 29/6 1924 havde min kusine Anna bryllup i Sæby.

Den 16/7 1924 kørte vi med Hans Hermandsens (Johanne Christensens forældre) til Vejle, Kolding, Sønderborg, Skamlingsbanken, Christiansfeld og Åbenrå samt til grænsen, og vi sov i Dybbøl gl. Kro om natten. Derefter var vi på Augustenborg og Sønderborg Slot samt så Dybbøl Mølle, og vi var også en tur ude i Marsken. Næste nat sov vi på Hotel Phønix i Esbjerg. Næste dag var vi på Fanø, hvor vi bl.a. så Fuglekøjerne. Vi kørte over Varde hjemad. Den 27/7 var vi bilende til Hvide Sande. Vi kørte 374 km. og brugte 34½ liter benzin.

1925 - 5 år gammel

Min far har dette år noteret, at da betalte han restgælden på gården, så han nu var helt gældfri. Når far blev gårdejer, gik det til på den måde, at ejeren af Havnshusgaard, som gården dengang hed, Søren P. Sørensen, kom ned til far og fortalte, at der var en god gård til salg ude i Splidholm - om ikke far ville ud og købe den. Hvis ikke kunne far købe Havnsgaard, og så ville Søren P. ud og købe gården i Splidholm. Far kunne ikke undvære Lerdrup Skov, så han købte Søren P.'s gård. Senere købte han Ludvig Valdemar Poulsens ejendom på 7 tdr. land til.

Ludvig havde drevet ejendommen i nogle år sammen med sin mor, men kunne ikke klare det længere. Han havde fået den efter sin far, Jens Poulsen, der ikke blev så gammel, da han drak sig ihjel. Far har tit fortalt om, hvordan han kunne komme løbende til far og spørge, om han ikke kunne se alle de hvide høns, der løb rundt på markerne, eller om han ikke kunne se de liglam, der gik nede ved diget. Hver morgen gik han tværs gennem skovene, hvoraf der dengang var flere end nu, og ind til Gylling med sin brændevinsdunk for at få fyldt op. Han havde delirium tremens.

Det eneste, jeg kan huske, der var tilbage fra fars gamle hjem, var to æbletræer og et mægtigt pæretræ, der bar en masse frugter. Far havde dengang en gammel morbror, der var levende. Hvert efterår var vi i Bleld (ca. 5 km. nord for Haldrup) hos ham med pærer, da det bedste, han vidste var pærevælling. Han holdt selv hus, og hvordan der så ud kan ingen beskrive, da der var et rod og en lugt, så man reflektivt holdt sig for næsen.

Foruden træerne med frugt var der lidt syd derfra en stor mergelgrav med en lille skov af træer omkring. Nede ved Ludvigs ejendom var stuehusets kælder tilbage samt laden og tre æbletræer.

En af de stærkeste oplevelser, jeg husker fra den tid, var engang, jeg var gået ned for at lege i ruinerne. Idet jeg trådte ind i laden, sad der foran mig på en hanebjælke en stor hornugle og så med sine store øjne på mig. Jeg havde ikke set en sådan før og kan huske, at jeg vendte om og løb vrælende hjem - alt hvad mine ben kunne bære.

I kælderen dernede legede jeg ofte med pigerne nede fra det røde hus - mest med Gudrun, da vi var mest jævnaldrende. Bag nogle mursten, som sad løse, sad nogle store væggelus. Dem kaldte vi vore høns, som vi lukkede og lukkede op for. De sidste beboere i det røde hus, inden jorden blev solgt fra Gyllingnæs, og huset blev revet ned, var Marius Brandbyge og Sørine. Han arbejdede på Gyllingnæs. Sørine gik hjemme og passede nogle dyr. I den ene ende af huset var der lavet plads, så de kunne have en ko og en ged samt en gris eller to. Desuden havde de en del høns, som efter høst blev lukket ud på vore marker. Til gengæld fik vi altid 2 ænder til jul, for dem havde de også nogle stykker af. For at skaffe føde til dyrene dyrkede de et stykke af engen nær huset samt slog græs af engen til hø - til vinterbrug.

Den 9/1 1924 anskaffede far, som den første i vid omkreds, en radiomodtager. Det var et stort apparat med fire klartlysende lamper på et panel øverst oppe. Der var tre forstærkerlamper og en detektorlampe. Desuden hørte der 25 løse spoler med, som kunne udskiftes for at forandre bølgelængde. Glødestrømmen kom fra en tilhørende akkumulator og annodestrømmen fra et stort tørelement. Når far så var heldig at finde en udsendelse, skulle vi jo alle ind og høre ved hjælp af hovedtelefoner. Højtaleren var endnu ikke opfundet. Der var endnu ikke faste udsendelser herhjemme fra, men af og til var der nogle udsendelser fra noget der hed Ryvangen ved København. Desuden kunne vi til tider være heldige at få fat på Moskva, Daventry eller Königswusterhausen. Radiomodtageren kostede med en telefon 375 kr. Senere anskaffede vi tre telefoner mere, så vi alle kunne høre. Jeg husker tydeligt da forhandleren C. Carstens, Odder, kravlede rundt på tagene for at installere den lange antenne, som dengang skulle til. Den 22/2 hørte vi den første prædiken, der blev sendt i radioen (pastor Olfert Richardt.)

Den 26/7 kørte vi sammen med Hans Hermandsens til Odense og Nyborg, og dagen efter var vi med bilfærge til Tåsinge, hvor vi så Breininge kirke samt Valdemar Slot. Hjemturen gik over Ollerup, Assens og Fåborg. Både Johanne og jeg var med.

1926 - 6 år gammel

Den 9/7 var vi kørende til Morsø for at besøge en af fars bekendte, Toni, som var tækkemand. Han kom også i vort hjem, men det eneste, jeg husker om ham, var, at han engang sagde: "Opstuvet kartofler, hvorfor hedder de sådan?" Det morede vi os vældig over bagefter.

Den 5/8 var jeg hos lægen med en byld i hovedet med en udløber, der dannede en stor pukkel bag det ene øre. Lægen kaldte den en død byld, og den blev ad flere omgange penslet væk med helvedessten. (Lapis)

Den 21/9 var vi oppe at se Gyllings nye biograf. Stykket hed: "Piasso del Popolo."

Den 5/10 brændte kornladerne på Gyllingnæs. (Branden påsat.)

Den 18/10 var jeg med far og karlen omme ved havet for at hente et læs tang til at dække roer med. Jeg var anbragt i læsset for at træde tangen sammen, og engang jeg stod helt bag ude på læsset, havde jeg ikke hørt, at hestene havde fået besked om at gå frem. Det resulterede i, at da hestene gik frem, styrtede jeg ned fra det høje læs og ramte med hovedet en stor flintesten, som skar en dyb flænge i mit hoved. Far blev meget ulykkelig og løb hele vejen hjem med mig, medens blodet fra mit hoved løb ned ad ham. Jeg trøstede ham på vejen hjem og sagde, at det ikke gjorde ondt. Da vi nåede hjem, fik far i en fart den gamle Fordvogn startet og kørte ind til læge Didriksen med mig, hvor jeg fik såret syet sammen. Sammen med det hul, bylden i hovedet havde efterladt sig, fik jeg således et stort ar mere.

Det var nu ikke sidste gang, det gik ud over hovedet. Engang faldt jeg ned oppe fra hakkelsesmaskinen og ned på cementgulvet. Det gav en ordentlig bule i hovedet. Næste gang, jeg faldt ned, var fra en stor halmstak uden for hønsegården. Jeg havnede med hovedet midt i en tjørnehæk, som var nedenfor. Jeg husker, hvordan mor og far selv klarede de små operative indgreb, der måtte til for at få tornene fjernet.

Næste gang, jeg faldt ned, var en gang jeg ovre i skoven var kravlet højt op i et træ. Upåagtet fik jeg fat i en rådden gren, der knækkede, og jeg faldt til jorden landende lige på ryggen. Herved fik mine lunger et sådant slag, at jeg aldrig mere troede, jeg skulle få vejret igen.

Den 1/11 1926 blev Dusine Hansen fæstet som husholderske hos min morbror Hans Chr. Hansen, der efter sine forældre ejede Bendixminde, og hun blev hos ham så længe han levede. (Han blev født i 1877 og døde i 1968.)

1927 - 7 år gammel

Den 14/2 købte far en russerhest hos min farbroder, købmand Jens Christensen, Rørth, for 200 kr. Han havde som købmand brugt den til at køre til Odder med for at hente varer hos grossisterne. Når han gerne ville af med den, var det, fordi han i stedet havde købt en Fordvogn. Vi fik den billig på betingelse af, at den skulle blive hos os så længe, den levede. Meningen med købet af hesten var, at jeg skulle have den at ride på, og det brugte jeg også flittigt, men den var en vild krabat. Det var ikke altid, den havde mig med hjem. Engang oppe på Toftegårdens græsmark stak den pludselig forbenene i jorden, og jeg røg forover og ned på jorden, hvorefter den med et bagben ramte mig, så jeg kom hjem med blodet løbende ud af næse og mund.

Engang sprang den, omme ved Strandly, over nogle mælkespande og et raftehegn på en gang. Da måtte jeg også bide i græsset og gå hjem. Nogle gange spændte jeg den for vor ponyvogn og kørte med den. En dag skulle jeg køre til "Brugsen" med en kurv æg, men stadig som hesten var, ville den pludselig ikke længere, da vi nåede næsten til byen. Jeg vidste ikke bedre råd end at bruge ca. halvdelen af æggene til at smide efter den for at få den til at flytte sig. Det måtte jeg høre for længe. Ja, det var jo i hestenes tid.

Kommunen ejede en hestetrukket vejtrømler, som jeg var meget interesseret i at følge, når den arbejdede i nærheden. Den kunne ikke vende rundt på stedet, men hestene kunne tages fra og stjærten vendes over. Det skete engang, at jeg stod for tæt på, og det kostede mig to tænder. Senere anskaffede kommunen en motortromle fra Holbæk Maskinfabrik til at tromle vejskærver med. Vejmanden, Rasmus Peter, lærte at køre den og var meget stolt over, at han var den eneste, der kunne køre den og var også den eneste, der måtte røre den. Interesseret som jeg var i vidunderet, lurede jeg hurtigt, hvordan han bar sig ad med at føre den, så en gang, vejarbejderne sad henne for gavlen af vor lade og nød en øl, listede jeg hen til tromlen, sprang op på koblingen, fik den sat i gear og begyndte at køre hen ad vejen. Vejmanden havde nær fået et føl. Han kom farende og fik mig stoppet. I mange år efter måtte jeg ofte høre: "Kan du huske, da du kørte vejtrømler."

17/11 var jeg med far til auktion på Amstrup Pakhus, der havde været handelshus i en ukendt årrække. Der handledes både med grovvarer og almindelige købmandsvarer, foruden at der var beværtning. Far købte forskellige effekter fra beværtningen. Medens der var handelssted dér, blev de fleste af varerne bragt ad søvejen. Det skete enkelte gange, at jeg sammen med min far sejlede over for at hente kraftfoder. Auktionen på pakhuset skete efter, at Horsens Statsfængsel havde købt stedet for at indrette det til fanger, som snart skulle løslades. Der blev af fangerne, under ledelse af landbrugskyndige vogtere, drevet landbrug og gartneri, men da fangerne jo gik ret frit omkring, skete det af og til, at en flygtede derfra. Engang vi hørte om, at en fange var flygtet derfra, fik to af Jens Frederiksens børn og jeg øje på en mistænkelig mand, der gik omkring nede bag dæmningen. Vi satte straks efter ham langs havet og senere over Gyllingnæs' marker. Da han så, at politiet nu også var på vej, trak han en kniv, han havde på sig, og var lige ved at ramme os for at ryste os af sig. Politiet, der havde friskere kræfter, fangede ham. Vi, der havde løbet ham træt, fik ikke så meget som tak derfor. Senere, jeg mødte de samme mennesker, lod jeg dem vide, at næste gang vi så en fange, fik han lov til at gå.

Den 2/5 - 27 begyndte jeg at gå i skole i Gylling Skov Skole, hvor også mine forældre gik i skole. Mine forældre gik i skole hos Jeppe, der var far til Karen Jeppe, som senere arbejdede nede i Armenien, som Tyrkerne havde overfaldet. Senere blev hun kaldet "Armeniens moder." Jeg kan godt huske Karen Jeppe fra engang, hun talte fra prædikestolen i Gylling kirke, men dengang virkede hun træt. Skov Skolen lå der, hvor der nu er asarama for kvinder. Min mor var med mig til skole den første dag. Lærer var K. H. Skovbjerg og lærerinde K. Kristensen. Vi havde tre klasser. Vi gik dengang i skole i syv år - 2 år i første og 2 år i anden samt 3 år i tredje klasse.

Vor lærer var en flink mand, når ikke noget gik ham imod, men han elskede at bruge spanskrøret, når der var en lejlighed, og så havde han så meget andet i hovedet. I en periode, medens jeg gik i skole, var han i sognerådet og havde den post, at de arbejdsløse skulle gå til kontrol hos ham, og det skulle de hver dag fra kl. 8 - 9 om formiddagen, men der foruden havde han så mange andre hobbyer, men de varede som regel kun kort. I den tid jeg gik i skole, dyrkede han pil til kurvefletning i sløjdløkalet. Han havde travheste samt en overgang et stort hønseri. Senere blev det til kaniner, og det sidste par år jeg gik i skole, havde han grisesøer, som han altid var nede at muge ved i første skoletime, der var regnetime. Vor regnebog var inddelt i timer, og vi skulle følges ad. Et par minutter før første frikvarter kom han så farende og læste facitterne til vore stykker op, og så skulle vi sige, hvis der var nogle, vi ikke kunne regne, men det var der ingen, der turde. En gang imellem skulle han ned for at se, om de var rigtige, og var det ikke tilfældet, så vankede der rigtigt.

Når Skovbjerg i første skoletime var nede ved sine dyr, skulle jeg sidde ved katederet og skrive navnene op på de elever, der ikke opførte sig ordentligt. Jeg skrev somme tider nogle navne op, men da jeg kunne se, når Skovbjerg kom tilbage, blev de visket ud igen.

Min mor var meget streng med, at jeg fik lært så meget som muligt, inden jeg kom i skole. Det var mig en stor plage, at vi skulle terpe så meget i ABC'en. Jeg kan huske, at når jeg blev alt for træt deraf, fik jeg somme tider lov til at rende udenfor, til jeg havde talt til 100, eller jeg fik lov til at rende rundt om alle husene, inden vi fortsatte.

Lærer Skovbjerg var meget striks med, at vi i skolen skulle sidde placeret efter vore karakterer, som vi fik af skolekommissionen, når der var eksamen. Skovbjerg ville ikke selv være til stede, medens de voterede. Jeg tror ikke, jeg var spor klogere end de fleste andre, men når jeg holdt førstepladsen i samtlige skoleår, tror jeg, det skyldtes det forspring, som min mor havde givet mig, inden jeg begyndte skolegangen. Det var som om, det gav mod og stolhedsfølelse fra starten at føle sig ovenpå.

Et gode ved Skovbjerg var, at han hvert år i en uge om sommeren lod os komme på teltlejr. Teltene havde vi delvist selv tjent sammen til ved at klippe skolens hække og holde lærerindens have, hvilket ellers var kommunens opgave. Første år, jeg var med på lejr, var til Fakkegrav ved Vejle. Den tur gik i vasken på grund af vedholdende regnvejr. Da vi havde ligget i telt et par nætter, og alt var gennemblødt, flyttede vi ind i en lade, men da det fortsatte med at regne, måtte vi efter yderligere et par dages forløb have en vognmand til at hente vore cykler, og de af vore forældre, der havde bil, hentede os hjem. De følgende år jeg var med, var vi ved Moesgaard Strand og havde nogle somre, som jeg ikke synes senere at have oplevet. Vi lå i vandet det halve af dagen og gik lange ture om til Varna og Ørnereden.

Et andet højdepunkt i skoleåret var, når vi til fastelavn havde skolebal, hvor vore forældre blev inviteret med, men også dette var en opvisning. Lang tid før brugte vi sidste skoletime til at træne i dans til Skovbjergs ledelse. Han var forud for sin tid, idet han havde en grammofon tilsluttet et stort forstærkeranlæg med tilhørende stor elektrodynamisk højttaler. Dette anlæg havde han af og til brug for, idet han holdt nogle mægtige kannibalfester, hvor det ofte gik så hårdt til med de våde varer, at gæsterne måtte lægges i seng. Om det var en sådan fest, der førte til, at han efter nogle års virke måtte tage sin afsked, fordi et familiemedlem til lærerinden skulle have et barn med ham, ved jeg ikke, men han blev skilt fra konen og levede sammen med pigen, så længe han levede i København, hvor han var på et ejendomsfirma, men da havde han vist også nået at solde den store formue op, som han fik med sin kone.

Den 13/5 frøs det, og der faldt snebyger.

31/5 var første gang, jeg kørte på cykel. Det var en, som far havde købt til et vinterbarn, der havde været i fars hjem. Hun hed Minna Barbara, men hun nægtede pure at lære at køre på den.

Den 13/8 bilede vi til Svendborg og sejlede til Nakskov, hvor vi besøgte noget af mors familie.

Den 29/8 blev "Kalundborg Radio" indviet. Der var nu faste daglige udsendelser i radioen, som gik godt igennem på langbølge.

Samme dag købte far en gammel bilmotor, som vi fik stillet an til at trække tærskværket, så vi ikke var så afhængige af vinden, men for mig, der skulle lægge på bræt, betød det jo, at der kunne gå noget mere igennem. Jeg har tit grædt, når det kneb med at følge med, men jeg skjulte det så godt, jeg kunne, for ingen måtte se det. For bilmotoren gav far 360 kr.

1928 (8 år)

Den 22/1 havde Anna og skrædder Axel Pedersen, min fætter, bryllup. Jeg husker, at jeg ved den lejlighed for første gang smagte is, hvilket til alles munterhed fik mig til at udbryde: "A tøkkes det æ så koild."

Den 3/4 døde min faster Mines mand, gartner Morten Simonsen.

Den 31/5 døde min moster Dagmars eneste datter Ellen. De havde i forvejen haft en dreng, som døde. Senere tog hun og hendes mand, Karl, et andet barn til sig, Inge, som blev gift med en tysker, Freddy, og de blev boende i Hamburg.

Den 4/8 var vi kørende til Harboøre. Der var endnu ikke anlagt vej helt derud, så vi kørte på det bare sand. Mor og jeg samt Christian Pedersen og Louise fra Lindenæs, som var med, måtte af og til ud for at skubbe på bilen. Vi nåede først hjem langt ud på natten på grund af talrige punkteringer. Vejene dengang bestod jo udelukkende af hullede veje af grus og sten, og dækkene var af ringe kvalitet.

Den 26/8 var vi til stort motorløb på Uldrup bakkerne. Vi kunne i lang tid før løbet om aftenen se på lygterne, hvordan de forskellige deltagere i løbet trænede.

Den 27/8 fik vi den første radiohøjtaler. Den kostede 40 kr. Den fungerede, så man udmærket kunne høre det. Vi havde en tid forinden haft en anden på prøve. Det var en, der for neden lignede et par øren, hvorpå man kunne sætte en hovedtelefon, og så blev lyden forstærket gennem en stor tragt, men det havde for lidt effekt. Somme tider lagde vi også alle fire hovedtelefoner ned i en stor krystalskål. Det havde samme virkning.

Den 14/10 holdt den første præst, jeg husker, Ravn Jensen, afskedsprædiken.

Den 17/10 påbegyndte far og en karl, vi havde, Anthon Pedersen fra Sæby, bygningen af en skydepram, som især jeg fik overmåde megen glæde af. Efter den tid tilbragte jeg det meste af min fritid på havet. Dette var dengang fyldt med et tykt lag bændeltang, som man ved lavvande næsten ikke kunne stage sig igennem, og det var rigtig et godt opholdssted for de store mængder af ål, som dengang fandtes, så jeg fik anskaffet en 300 lys petroleumslampe med glødenet, og så snart vejret om natten var til det, var jeg på havet. Det var en fantastisk sport i stille vejr at ramme ålene, som kom strygende forbi. Det skete med en ålelyster (et redskab, der ligner en greb - med 3 modhagere med en stang imellem.) Senere blev den forbudt, fordi den var meget hård ved ålene. Hvis man ikke dengang havde et halvt hundrede ål med hjem, havde det været en dårlig nat. Vi spiste den gang ål på brødet om morgenen og ål til middag og aften.

Jeg havde en ged, som fulgte med mig overalt, hvor jeg gik, og den nød tilsyneladende at være med mig ude at sejle. Geden kunne rende rundt på rælingen uden at miste balancen, og den kunne stå og drikke saltvand uden at tage skade af det. Det er der ingen kreaturer, der kan, men en ged kan tåle alting. En gang havde vi haft mund- og klovsyge i ko besætningen. Da sygdommen var ovre, skulle der gøres grundigt rent, hvortil vi fra dyrlægen fik nogle pakker ætsnatron. Af disse pakker blev nogle stykker til overs, og dem gemte vi på loftet. Efterhånden åd det sig igennem loftbrædderne, hvorefter vi puttede det i en spand og satte den ud i hovhuset. (Værkstedet) Senere undrede det os, at geden så tit gik ind i værkstedet, og da vi skulle ind for at se, hvad grunden var, fandt vi ud af, at den var i færd med at slikke de sidste rester af ætsnatron i sig.

Dusine, der var husholder hos morbror H.C., var så misundelig på mig, fordi jeg kunne skaffe al den næsten gratis mad fra havet, så hun ville også fange ål. Hun anskaffede en lygte, men hun ville først med mig ud for at få et kursus, men da vi kom ud over Vadegrunden efter allerede at have fanget adskillige ål, kom der en rigtig stor en imod os, og Dusine, som havde instrukser om at blive bag i båden, blev så ivrig, at hun trådte så tæt hen i forenden til mig, at båden med lygte stak forenden i vandet og sank. Heldigvis kunne vi bunde og måtte vade i land, men de fleste af ålene undslap, og Dusine var totalt kureret for at sejle. Dagen efter cyklede hun over til smeden i Amstrup og fik lov til at aflevere bluslampen igen og få pengene tilbage.

Dæmningen nede ved havet blev lavet af Søren P. Sørensens far, Søren Sørensen, delvis af tang og havsand.

Han sejlede ligeledes store sten hjem fra havet og huggede dem til, til bygningssten, hvoraf noget af udlængerne til Havnsgaard er opført. Da han havde dæmningen færdig, beplantede han den dels med hylde og med buggetjorn. De stod godt endnu, da jeg var dreng, indtil vi indhegnede engen til ungkreaturer. De ødelagde den.

Den 19/11 fik jeg fåresyge. Jeg husker, at vor karl, Anton, sad ved min seng en aften, mor og far var i byen.

Den 16/12 begyndte far og karlen at grave drænegrøft fra Bendixmindes have og skråt over til skoven.

Den 18/12 fik jeg den første drengcykel.

Jeg er ikke i stand til nøjagtigt at beskrive vor påklædning som skolebørn, men den var uden tvivl meget forskellig fra den, man ser nu til dags. Jeg kan huske, at da jeg var mindre, havde jeg som påklædning et par snørestøvler og lange strømper holdt oppe med elastik, som var knappet i et livstykke, der sad fast ved hjælp af et stort antal knapper, der skulle knappes omme på ryggen. Bukserne, vi gik i, lignede damebukser, sorte eller brune med lodden vrang og elastik foroven og forneden, omsluttende et par hjulede ben, som de fleste børn dengang havde - sikkert på grund af vitaminmangel.

Sidst i tyverne begyndte forberedelserne til bygning af Alrø dæmningen. En motordrevet rambuk drev to store rækker af pæle fra Amstrup til Alrø, hvorefter der blev lagt jernbanesveller på, så tipvognstog kunne køre ud og læsse jord af, der var læsset på af en gravmaskine, og arbejdet var færdig først på året i 1930?

Renskrevet af Gudrun Tirsek.